

૨૩. દર્શન કરવાની કળા

વલસાડ જિલ્લામાં ધરમપુર નામનું ગામ છે. પહેલાં તે મોટું રાજ્ય ગણાતું. ૫૦૦ ગામમાં તે ફેલાયું હતું. કુશળકુંવરબા ત્યાંનાં રાણી હતાં. તેઓ ખૂબ જ કુશળતાપૂર્વક રાજ્યનો કારભાર ચલાવતાં હતાં.

કુશળકુંવરબાને સત્સંગનો યોગ થયો, ત્યારે તેમણે શ્રીજી મહારાજને ધરમપુર તેડાવ્યા. તેમના પ્રેમવશ શ્રીજી મહારાજ સંતો-ભક્તો સાથે ત્યાં પધાર્યા. દોઢ માસ ત્યાં રહ્યા. અનેક ઉત્સવો કર્યા. સૌને ખૂબ આનંદ આપ્યો.

જ્યારે શ્રીજી મહારાજ વિદાય લેવા તૈયાર થયા, ત્યારે કુશળકુંવરબા ખૂબ ઉદાસ થઈ ગયાં.

તેમણે કહ્યું, ‘મહારાજ ! આપ વિદાય લેશો પછી અમારું શું ?’

હવે શ્રીજી મહારાજે રાજમાતાને નિશ્ચય દટાવવાનું વિચાર્યું. અને પોતાના સ્વરૂપની અદ્ભુત વાતો કરવા લાગ્યા. રાજમાતા પણ મટકુંય માર્યા વિના શ્રીજી મહારાજને જોઈ રહ્યાં. થોડીવાર મૂર્તિનું કોઈ એક અંગ જુએ. પછી આંખો મીંચે. અંતરમાં એ અંગ યાદ કરે. વળી પાછું એ જ અંગ નીરખી તેને હૈયામાં બરાબર ધારે ને આંખો મીંચે. એમ કરી શ્રીજી મહારાજની મૂર્તિને કુશળકુંવરબા અંતરમાં કોતરવા લાગ્યાં. વાત પૂરી થઈ ત્યાં સુધીમાં તો તેમણે શ્રીજી મહારાજની મૂર્તિ હૈયામાં કેદ કરી લીધી. ને શ્રીજી મહારાજનાં ચરણારવિંદમાં ઢળી પડ્યાં.

શ્રીજી મહારાજે વિદાય લેતા સમયે તેમને સ્મૃતિરૂપે ચરણારવિંદની છાપ કરી આપી. કુશળકુંવરબાએ રાજ્ય આપવાનું કહ્યું ત્યારે શ્રીજી મહારાજ કહે, ‘અનંત કોટિ બ્રહ્માંડના રાજાધિરાજ તો મૂળપુરુષ છે. તેથી પર અક્ષરબ્રહ્મ

છે. તેથી પર અમે છીએ. આમાં તમારું ૫૦૦ ગામનું રાજ્ય શા હિસાબમાં ! માટે તમારું રાજ્ય તમે જ સંભાળો. પણ **રાજ્યમાં વાસના રાખશો નહીં. અમારા સ્વરૂપમાં જ વાસના રાખજો.** નહિતર બીજો જન્મ લેવો પડશે.’

આમ કુશળકુંવરબાને મહિમા સાથે શ્રીજી મહારાજનો નિશ્ચય અંતરમાં દૃઢ થઈ ગયો. તેમણે શ્રીજી મહારાજ સમક્ષ ‘આપના સુખની કાયમી સ્મૃતિ રહે અને અંતકાળે તેડવા આવજો.’ એવી પ્રાર્થના કરી.

શ્રીજી મહારાજ વિદાય થયા. કુશળકુંવરબા કેવળ શ્રીજી મહારાજની મૂર્તિ અખંડ યાદ કરતાં-કરતાં જીવન જીવવા લાગ્યાં. ૧૫ દિવસ બાદ શ્રીજી મહારાજ તેમને ધામમાં તેડી ગયા. ગઢડા સમાચાર આવ્યા, ત્યારે શ્રીજી મહારાજે કહ્યું, ‘તેમને પ્રેમનું અંગ હતું. અમારું સ્વરૂપ જ તેમને જીવન મનાઈ ગયું હતું. પૂર્વનાં મુમુક્ષુ હતાં. થોડું અધૂરું હતું, તે અમારા સંબંધે પૂરું થયું.’

કુશળકુંવરબાની આવી ભક્તિને યાદ કરતાં શ્રીજી મહારાજ સારંગપુરના બીજા વચનામૃતમાં સૌ સંતો-ભક્તોને કહે છે : ‘જેમ ધર્મપુરમાં કુશળકુંવરબાઈ અમારાં દર્શન કરતાં જતાં હતાં અને દૃષ્ટિ પલટાવીને મૂર્તિને અંતરમાં ઉતારતાં જતાં હતાં, તેમ દર્શન તો મને ચુક્ત, દૃષ્ટિને એકાગ્ર રાખીને કરવાં.’ શ્રીજી મહારાજે વચનામૃત લોચા-૩માં પણ માહાત્મ્યજ્ઞાને સહિત નિશ્ચયવાળા ઉત્તમ ભક્તોને યાદ કરતા સમયે કુશળકુંવરબાનું નામ લીધું છે.

ઘન્ય છે શ્રીજી મહારાજની મૂર્તિમાં લીન રહેનાર આવાં પ્રેમી ભક્તને.

■ મૂર્તિનાં દર્શનની રીત

શ્રીજી મહારાજ સારંગપુરના બીજા વચનામૃતમાં કહે છે : ‘પરમેશ્વરનાં જ્યારે દર્શન કરવાં ત્યારે મને સહિત દૃષ્ટિને એકાગ્ર રાખીને કરવાં અને પરમેશ્વરનાં દર્શન કરતો હોય ને ત્યાં કોઈ મનુષ્ય આવ્યું અથવા જ્ઞાન આવ્યું કે બીજું કોઈ પશુ-પક્ષી આવ્યું, ત્યારે આડીઅવળી, ઊંચીનીચી દૃષ્ટિ કરીને તેનાં પણ ભેળાં દર્શન કરતો જાય, (તો) એવી ફાટેલ દૃષ્ટિવાળાને પરમેશ્વર કે મોટા સંત દેખીને રાજી થતા નથી.’

માટે ભગવાન અને સંતનાં દર્શન કરતા

સમયે...

૧. એકાગ્ર થઈ દર્શન કરવાં.
૨. મહિમા સાથે દર્શન કરવાં.
૩. મૂર્તિનાં દરેક અંગ નિહાળવાં. વાઘા વગેરેનાં પણ ધ્યાનથી દર્શન કરવાં.
૪. મૂર્તિ અંતરમાં ઉતારવા પ્રયત્ન કરવો.
૫. હંમેશાં નવો ને નવો ભાવ રાખવો.

■ મૂર્તિનાં અંગો

મંદિરમાં મૂર્તિનાં દર્શન કરતી વખતે નીચે મુજબ ક્રમમાં દર્શન કરવાં.

૧. ભગવાને મસ્તક પર શું ધાર્યું છે ? (મુગટ, સાફો, પાઘ વગેરે)
 ૨. તિલક-ચાંદલો, આંખો, નાસિકા, ગાલ, તલ વગેરે નિહાળવાં.
 ૩. કાનમાં શું પહેર્યું છે ? તે જોવું.
 ૪. ગળામાં શેનો હાર છે ? (ફૂલ, મોતી, સોનું, ચાંદી વગેરે)
 ૫. વાઘા કેવા છે ? (સુરવાળ, જામો, કેડિયું, ઝભ્ભો, ઘોતિયું, ખેસ વગેરે)
 ૬. હાથમાં શું છે ? (રૂમાલ, છડી, પન્ન, પોંચી, વેટ, વીંટી, કડા, બાજુબંધ વગેરે)
 ૭. ચરણમાં શું છે ? (મોજડી, ઝાંઝર, ચાખડી, કડા વગેરે)
 ૮. આ સિવાય આંખોના ભાવ, હોઠના ભાવ, હાથની મુદ્રાઓ વગેરે પણ દર્શન કરીને હૃદયમાં ઉતારવાં.
- શ્રીજી મહારાજ ગઢડા પ્રથમના પહેલા વચનામૃતમાં કહે છે : ‘ભગવાનની મૂર્તિ છે, તે તો ચિંતામણિ તુલ્ય છે.’ બાળમિત્રો, ચિંતામણિ એટલે શું ? ખબર છે ? તે જેની પાસે હોય, તે જે ચિંતાવે (ઈચ્છે) તે તેને તરત જ મળી જાય. આપણે એકાગ્રતાથી દર્શન કરી મૂર્તિ હૃદયમાં ઉતારી હોય, તો આપણી પાસે ચિંતામણિ આવી ગઈ. પછી આપણને સદાય સુખ રહે.